

УДК 330.341.1:332.1

Людмила М. Ганущак-Єфіменко, Валерія Г. Щербак

Київський національний університет технологій та дизайну

РОЗВИТОК ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ СІЛЬСЬКИХ РЕГІОНІВ

У статті здійснено моделювання інноваційного процесу на основі моніторингу індикаторів інноваційного розвитку економіки сільських регіонів. Визначено інвестиційні передумови створення інноваційного потенціалу економіки сільських регіонів на підставі використання теорії та методології формування коротких і довгих інвестиційних циклів у сфері інновацій для збалансованого накопичення інноваційно-інвестиційного капіталу підприємств.

Ключові слова: інноваційно-інвестиційна діяльність, сільські регіони, інноваційний процес.

Людмила М. Ганущак-Ефименко, Валерия Г. Щербак

Киевский национальный университет технологий и дизайна

РАЗВИТИЕ ИННОВАЦИОННО-ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ СЕЛЬСКИХ РЕГИОНОВ

В статье осуществлено моделирование инновационного процесса на основе мониторинга индикаторов инновационного развития экономики сельских регионов. Определены инвестиционные предпосылки создания инновационного потенциала экономики сельских регионов на основе использования теории и методологии формирования коротких и длинных инвестиционных циклов в сфере инноваций для сбалансированного накопления инновационно-инвестиционного капитала предприятий.

Ключевые слова: инновационно-инвестиционная деятельность, сельские регионы, инновационный процесс.

Liudmyla M. Hanushchak-Yefimenko, Valeriia G. Shcherbak,

Kyiv National University of Technology and Design

DEVELOPMENT OF INNOVACIYNO-INVESTICIYNOY OF POLICY RURAL AREAS

This article provides an innovative process modelling based on monitoring indicators of innovative economic development of rural areas, along with identifying the investment prerequisites for the creation of innovative economic potential of rural areas through the use of the theory and methodology of forming short and long investment cycles in the field of innovation for the balanced accumulation of company innovative and investment capital.

Keywords: innovation and investment activities, rural areas, innovation process.

Постановка проблеми та її зв'язок із важливими науковими й практичними завданнями. В даний час найкращим чином цілям сталого розвитку економіки на мікро-, мезо- і макрорівні відповідає всемірне використання інноваційного потенціалу і втілення його в життя у вигляді прогресивних змін в діяльності підприємств і існування суспільства. Безальтернативній основою ефективного функціонування та сталого розвитку є інноваційна спрямованість формованих стратегічних орієнтирів.

Подальший розвиток національної економіки багато в чому залежить від успішного вирішення проблем економіки сільських регіонів. В умовах модернізації і повороту до становлення інноваційної економіки основою виконання даної вимоги виступає проведення кардинальних технологічних та інноваційних перетворень як стратегічного напрямку на ближню і дальню перспективу. У цьому бачиться реальну участь агропромислових підприємств як найбільшої частини виробничого потенціалу і сільській місцевості в

задоволенні потреб населення в продуктах харчування і забезпечення продовольчої безпеки країни та регіону.

Рішення завдання підвищення інноваційної активності агропромислових підприємств в сільських регіонах з урахуванням важкого фінансового становища, передбачає проведення інноваційної політики, що дозволяє фінансувати певні напрямки їх інноваційно-інвестиційної діяльності. Це можна реалізувати за допомогою ефективної інвестиційної політики. Тому важливо розуміти дію закономірностей, принципів і чинників розвитку даної галузі людської діяльності, що вимагає розробки наукового забезпечення здійснення інноваційних та інвестиційних перетворень на підприємствах, які розташовані в сільських регіонах. Від висунення науково обґрунтованих теоретичних, методологічних і методичних положень, перш за все, залежить формування інноваційно-інвестиційних процесів в сільських регіонах в ринкових умовах.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Розвиток економіки будь-якої країни, у т. ч. сільських регіонів, має базуватися на інноваційно-інвестиційній моделі, яка у загальноекономічному вигляді обґрунтована відомими вітчизняними і зарубіжними вченими: В. Гейцем, Б. Данилишиним, М. Єрмошенком, С. Ілляшенком, В. Карповим, О. Савченком, Б. Санто, Р. Фатхутдіновим, М. Чумаченком, Н. Чухраєм. Специфічні умови розвитку національного аграрного сектору економіки досліджувались у багатоаспектних наукових працях Л. Бойко, О. Дація, М. Коденської, О. Крисального, П. Макаренка, М. Маліка, П. Саблука, О. Шпикуляка та інших.

Відсутність цілісного комплексного підходу до вивчення теоретико-методологічних, методичних і практичних питань формування та використання обґрунтованих механізмів інноваційно-інвестиційного розвитку економіки сільських регіонів України змушує до зміщення акцентів з регуляторних механізмів державного регулювання у бік пошуку шляхів інтенсифікації цього процесу.

Мета статті полягає в обґрунтуванні та розробці пріоритетних напрямів інвестиційного забезпечення інноваційного атрактору розвитку економіки сільських регіонів.

Виклад основних результатів і їх обговорення. Інноваційна діяльність в сільських регіонах представляє систему заходів, спрямованих на втілення результатів наукових досліджень і розробок, або інших науково-технічних досягнень, в новий продукт або вдосконалений технологічний процес, використовуваний на практиці. Зміст інноваційного процесу, спрямований на створення і освоєння нової техніки (технології) складається з наступних стадій: фундаментальні дослідження; прикладні дослідження; дослідно-конструкторські роботи і освоєння передових технологій.

Досягнення мети інноваційного процесу покликана забезпечити інноваційна політика як комплексу заходів, спрямованих на підвищення соціальної і економічної ефективності інноваційного процесу в сільських регіонах. Інвестиційна політика в комплексі виступає частиною державної інноваційної політики, яка представляє собою процес впливу держави на розподіл ресурсів і формування виробничих пропорцій з метою стабілізації та забезпечення його сталого розвитку. Це досягається за допомогою науково-обґрунтованих форм, методів і важелів управління, а також підготовки та перепідготовки кадрів.

З позиції підвищення ефективності інвестицій визначається інвестиційний процес, як багатостороння діяльність учасників відтворювального процесу з нарощування капіталу нації. Для підприємств сільських регіонів він має всі ознаки системи: присутній суб'єкт (інвестор), об'єкт (об'єкт інвестицій), зв'язок між ними (інвестування з метою отримання інвестиційного доходу). Є також інвестиційне середовище, що визначає об'єктивні характеристики інвестиційного процесу. При цьому зв'язок виступає системоутворюючим фактором, оскільки об'єднує всі елементи в одне ціле.

Важливу роль в підвищенні ефективності виробництва грає галузева інвестиційна політика, під якою розуміється вибір і інвестиційна підтримка пріоритетних галузей економіки. У зв'язку з важливим стратегічним значенням економіки сільських регіонів для економічного розвитку України, розробці в ньому державної інвестиційної політики слід приділяти особливу увагу.

Інноваційна діяльність, пов'язана з інвестиціями в інновації, називається інноваційно-інвестиційною діяльністю. У процесі дослідження визначаються її основні напрямки, а також особливості формування інноваційного та інвестиційного процесів в сучасних умовах (рис. 1).

Запропоновано авторами

Рис. 1. Основні особливості інноваційного та інвестиційного процесів в сільських регіонах

Вплив інвестицій на економічний розвиток економіки сільських регіонів проявляється, неоднозначно в залежності від загального стану в країні і конкретних умов вкладення капітальних коштів. В сучасних умовах інвестування, як елемент національної та регіональної економічної політики, має спрямовуватися на відродження агропромислового виробництва та інших видів виробничо-господарської діяльності підприємств сільських регіонів. Цьому відповідає створення сприятливого інвестиційного клімату, що має велике значення для інвесторів і суб'єктів сільських регіонів, які є споживачами інвестиційного капіталу.

Разом з тим, при проведенні державної інноваційної політики необхідно враховувати стан справ в українській економіці. Воно характеризується, зокрема, негативною динамікою інвестиційної та інноваційної активності в реальному секторі, що призвело до значного фізичного і морального зносу виробничого апарату (50-70% ОФ вимагають заміни, а термін служби обладнання в АПК перевищив 15 років). У зв'язку з цим при розробці інноваційної політики слід враховувати підвищення ефективності інвестування, чому сприяє систематизація причин інноваційно-інвестиційної кризи.

В таких умовах особливого значення набуває управління ефективністю і рентабельністю функціонування підприємств сільських регіонів, що передбачає розробку планів, прогнозів, а також контроль і аналіз їх реалізації. При цьому важливо враховувати час, необхідний для здійснення інноваційних ідей, винаходів і раціоналізаторських пропозицій, освоєння виробництва нової або істотно модернізованої продукції. Його тісний зв'язок з інноваційною діяльністю чинить серйозний вплив на фінансове забезпечення нововведень.

В цьому аспекті інноваційна діяльність підприємств сільських регіонів, як зазначається в дослідженні, входить в систему показників управління підприємством (наприклад, платоспроможність). Її масштаби важливі для досягнення підприємствами успіху в сьогоденні і майбутньому, що зумовлює розуміння ролі подібних показників в його досягненні. Для вирішення даного завдання інноваційна діяльність умовно розділяється на два блоки: розробка нововведень (НДДКР) і впровадження нововведень, на основі яких розглядається модель поетапної розробки та освоєння науково–технічного процесу. В цілому вона охоплює наступні етапи: технологічна ідея; прогноз ринку; технічне завдання; технічна пропозиція; експертиза технічної пропозиції; дослідний зразок і реалізація проекту.

В дану модель можуть бути внесені певні корективи, виходячи з конкретного виду інноваційної діяльності. При цьому наголошується, що політика її здійснення спрямовується на побудову життєздатного інноваційного механізму, що відображає своєрідність предмета і відповідає вимогам ринкової економіки. Такий механізм базується на «трьох китах» – інформаційному, організаційному та фінансовому.

Апробацію розробленої моделі було проведено на підприємствах сільських регіонів Вінницької області. Готовність до впровадження механізму стимулювання інноваційно–інвестиційної діяльності підприємств сільських територій регіону доводить той факт, що виробництво інноваційної продукції (рис.2) в економіці регіону останнім часом залишається приблизно на одному рівні, лише в 2015 р. демонструючи підйом на 1,8 процентних пунктів.

Примітка: складено автором за даними Головного управління статистики у Вінницькій області. Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/2010-12-22-08-33-26.html>

Рис. 2. Питома вага інноваційних товарів, виконаних робіт, послуг в економіці сільських регіонів Вінницької обл., %

Зростаюча складність інституційних, економічних, технологічних та ін. задач розвитку економіки сільських регіонів вже в даний час обумовлює необхідність застосування інноваційних підходів до вирішення проблем управління ефективністю підприємств, галузей села в цілому. З цієї позиції в пропонується використання моделі інноваційної діяльності, що сприяють досягненню оптимізації основних параметрів економічної системи на новому рівні. Подібна їй спрямованість визначається вимогами сучасного бізнесу і модернізації економіки сільських регіонів, пов'язаними з розробкою бізнес–планів. Вони повинні показувати не тільки можливості з боку фінансів, а й повну картину нового проекту: необхідність продукту на ринку, організаційну структуру підприємств, постачання ресурсами і заходи щодо збуту. Тому в даний час спостерігається зміна в підході до їх складання, чому відповідає використання прийомів і методів бізнес-моделювання.

Пропонована модель являє собою новий варіант математичної обробки даних, як основи для складання бізнес-моделей підприємств. Її параметри можуть бути використані для моделювання і прогнозування інноваційної діяльності підприємств сільських регіонів. Така модель дозволяє оцінити розвиток інноваційних процесів з урахуванням інформаційно-енергетичних потоків (ІЕП) за певний період. Її основою виступає продуктивність економічної системи (ЕС), під якою в роботі розуміється виручка, прибуток і ін. показники результативності виробничо-господарської діяльності підприємств:

$$Pr(t) = Pr_0 \exp \left(\frac{a}{\omega^2 - v^2} \int \frac{\sin v t dt}{B_1 \cdot \cos \omega t + \left(\frac{k_1}{\omega} + \frac{av}{\omega(\omega^2 - v^2)} \right) \sin \omega t + t \left(a - \frac{a}{\omega^2 - v^2} \right) \sin vt} \right),$$

де $Pr(t)$ – диференційована функція продуктивності,

Pr_0 – продуктивність системи в початковий момент часу ($t = 0$),

A_0, K, M – інформація, що входить, виходить і знаходиться в системі ІЕП;

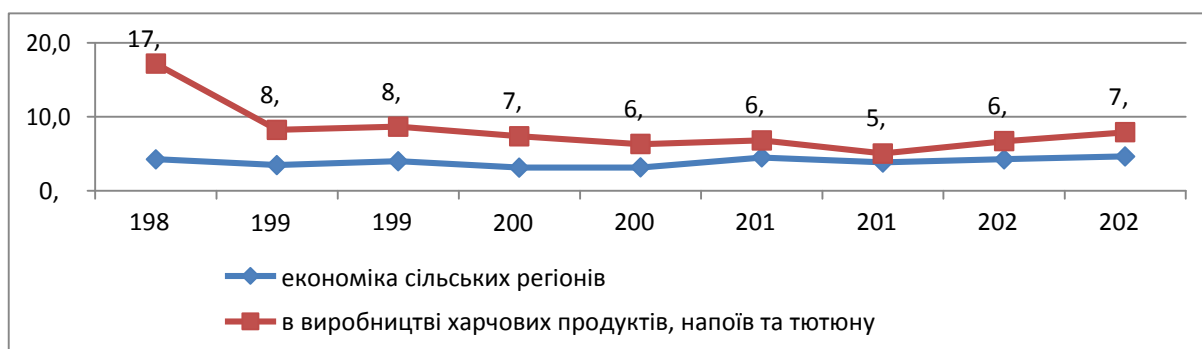
v – частота зовнішнього ІЕП;

ω – частота вільних коливань ІЕП в ЕС.

В цілому пропонована модель дозволяє провести класифікацію і прогнозування результатів інноваційної діяльності по шести областям і дев'яти кордонами переходу з урахуванням можливих ризиків. Зокрема, I – стійка область розвитку з ірраціональної функцією кордону переходу в область II. Область II відповідає прямо пропорційного збільшення продуктивності системи в результаті інноваційної діяльності з кордоном переходу в область III по експоненті; III – область надприбутків.

Стійкої система може бути в будь-який із зазначених областей при дотриманні ряду умов, а саме ставлення виходять потоку (досліджувані дані) до різниці максимального потоку за певний період часу і виходить повинні бути дорівнюють значенню «золотого перетину».

Впровадження запропонованої моделі дозволяє спрогнозувати динаміку інтенсивності інноваційної діяльності (рис.3) у сфері сільськогосподарського виробництва та економіки регіону в цілому довело, що спад обсягу внутрішніх витрат на дослідження і розробки на 1 грн. інвестицій в основний капітал в період з 1985 по 2025 рр. з триваючим зниженням до 2015 р. призведе до суттєвого підвищення інноваційно-інвестиційних процесів.

Прогноз автора за даними Головного управління статистики у Вінницькій області. Режим доступу: <http://www.vn.ukrstat.gov.ua/index.php/2010-12-22-08-33-26.html>

Рис. 3. Інтенсивність інноваційної діяльності підприємств сільських регіонів Вінницької обл.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Аналізуючи основні показники виробничо-фінансової діяльності підприємств сільських регіонів було визначено не тільки їх

положення в загальній системі розвитку регіону, а й оцінено подальший інноваційний напрямок розвитку з використанням розробленої моделі.

Разом з тим, в сучасних умовах господарювання потрібно також розробка принципово нових підходів до розвитку економіки сільських регіонів, що виходять з можливості ефективного фінансового забезпечення та наслідків пропоновані інноваційних перетворень. Слід враховувати і має місце процес глобалізації сільськогосподарського виробництва і продовольчого ринку, що підсилює залежність АПК від зарубіжних транснаціональних корпорацій, що погіршить його функціонування. У цих умовах необхідно чітко уявлення про розвитку аграрного сектора на перспективу, що має не тільки економічне, але і політичне значення.

Література

1. Долішній М. І., Регіональна політика: методологія, методи, практика / НАН України; Інститут регіональних досліджень / М.І. Долішній (відп. ред.). – Л., 2007. – 719 с.
2. Маліцький Б. Шлях до економіки знань : В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с. / Б. Маліцький, В. Онопрієнко, В. Денисюк // Вісник Національної академії наук України. – 2006. – № 10. – С. 58–62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnanu_2006_10_8.pdf.
3. Побурко Я. О. Основи організації регіональної статистики / НАН України; Інститут регіональних досліджень / М.І. Долішній (відп.ред.). – Л., 2007. – 196с.
4. Проблеми регіональної політики: Зб. наук. праць / НАН України; Інститут регіональних досліджень / М.І. Долішній (відп.ред.). – Львів, 2005. – 263с.
5. Соціально – економічні проблеми управління розвитком регіону в умовах трансформації економіки: Зб. наук. праць / НАН України; Інститут регіональних досліджень. – Львів, 2009. – 306с.
6. Саблук П. Т. Стан і перспективи розвитку агропромислового комплексу України / П. Т. Саблук // Економіка України. – 2008. – № 12. – С. 4 – 18.
7. Інвестиційний клімат в Україні / П. І. Гайдуцький та ін. – К. : Нора-друк, 2002. – 246 с.
8. Лейберт Т. Б. Сущность и условия рационального инвестиционного обеспечения экономического роста экономических систем / Т. Б. Лейберт // Экономические науки. – 2008. – №9 (46). – С.55–59.
9. Інвестиційна привабливість аграрно–промислового виробництва регіонів України / [Саблук П. Т., Кісіль М. І., Коденська М. Ю. та ін.]; за ред. М. І. Кісіля, М. Ю. Коденської. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 478 с.
10. Ганущак-Єфіменко Л. М. Управління розвитком інноваційного потенціалу підприємств малого та середнього бізнесу на основі економічної інтеграції / Л. М. Ганущак-Єфіменко // Актуальні проблеми економіки. – 2013. – № 6. – С. 72–80.

References

1. Dolishniy M. I., Rehional'na polityka: metodolohiya, metody, praktyka / NAN Ukrayiny; Instytut rehional'nykh doslidzhen' / M.I. Dolishniy (vidp. red.). – L., 2007. – 719 s.
2. Malits'kyu B. Shlyakh do ekonomiky znan' : V. M. Heyets', V. P. Semynozhenko. Innovatsiyni perspektyvy Ukrayiny. – Kharkiv: Konstanta, 2006. – 272 s. / B. Malits'kyu, V. Onopriyenko, V. Denysyuk // Visnyk Natsional'noyi akademiyi nauk Ukrayiny. – 2006. – № 10. – S. 58–62. – Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/vnanu_2006_10_8.pdf.
3. Poburko Ya. O. Osnovy orhanizatsiyi rehional'noyi statystyky / NAN Ukrayiny; Instytut rehional'nykh doslidzhen' / M.I. Dolishniy (vidp.red.). – L., 2007. – 196s.

4. Problemy rehional'noyi polityky: Zb. nauk. prats' / NAN Ukrayiny; Instytut rehional'nykh doslidzhen' / M.I. Dolishniy (vidp.red.). – L'viv, 2005. – 263s.
5. Sotsial'no – ekonomichni problemy upravlinnya rozvytkom rehionu v umovakh transformatsiyi ekonomiky: Zb. nauk. prats' / NAN Ukrayiny; Instytut rehional'nykh doslidzhen'. – L'viv, 2009. – 306s.
6. Sabluk P. T. Stan i perspektyvy rozvytku ahropromyslovoho kompleksu Ukrayiny / P. T. Sabluk // Ekonomika Ukrayiny. – 2008. – № 12. – S. 4-18.
7. Investytsiynyy klimat v Ukrayini / P. I. Hayduts'kyi ta in. – K. : Nora-druk, 2002. – 246 s.
8. Leybert T. B. Sushchnost' i usloviya ratsional'nogo investitsionnogo obespecheniya ekonomicheskogo rosta ekonomicheskikh sistem / T. B. Leybert // Ekonomicheskie nauki. – 2008. – №9 (46). – S.55-59.
9. Investytsiyna pryvablyvist' ahrarno–promyslovoho vyrobnytstva rehioniv Ukrayiny / [Sabluk P. T., Kisil' M. I., Kodens'ka M. Yu. ta in.]; za red. M. I. Kisilya, M. Yu. Kodens'koyi. – K. : NNTs IAE, 2009. – 478 s.
10. Hanushchak-Yefimenko L. M. Upravlinnya rozvytkom innovatsiynoho potentsialu pidpryyemstv maloho ta seredn'oho biznesu na osnovi ekonomichnoyi intehratsiyi / L. M. Hanushchak-Yefimenko // Aktual'ni problemy ekonomiky. – 2013. – № 6. – S. 72-80.